

ยุทธวิธีการจัดการชีวิตเดินทางของ “นักท่องเที่ยวแรงงานไทย” ใน ออสเตรเลีย*

Life Arrangement Strategies of Thai Working Tourists in Australia

รสริน คุณชม (Rossarin Kunchom)

นักศึกษานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

M.A. student, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences,

Chiang Mai University

E-mail: rossarin.k@yahoo.com

Received: 17 June 2021

Revised: 30 August 2021

Accepted: 1 September 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษา “นักท่องเที่ยวแรงงานไทย” ที่เดินทางไปใช้ชีวิตในประเทศออสเตรเลียภายใต้ข้อตกลงวีซ่าท่องเที่ยวและทำงาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำความเข้าใจยุทธวิธีการจัดการชีวิตเดินทางในต่างแดนภายใต้สภาวะสองสถานะที่ถูกกำกับโดยรัฐผ่าน “ระบอบการเคลื่อนย้าย” โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลเยาวชนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ รุ่นปี 2018-2019 จากการศึกษาพบว่า การตกอยู่ในสถานะนักท่องเที่ยวและแรงงานไปพร้อมกัน แม้ด้านหนึ่งถูกมองว่าได้ประโยชน์จากการเดินทาง แต่อีกด้านกลับถูกเอารัดเอาเปรียบจากสถานะทับซ้อน ภายใต้การเผชิญปัญหานี้ พวกเขาได้ใช้วิธีการสร้างเครือข่ายทางสังคม เป็นยุทธวิธีสำคัญในการอำนวยความสะดวกต่อการใช้ชีวิตในที่ใหม่และช่วยต่อรองกับกฎเกณฑ์ข้อบังคับของรัฐ

คำสำคัญ: นักท่องเที่ยวแรงงานไทย, เครือข่ายทางสังคม, ออสเตรเลีย

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ยุทธวิธีการจัดการชีวิตเดินทางของนักท่องเที่ยวแรงงานภายใต้ระบอบการเคลื่อนย้าย: กรณีศึกษาคนไทยที่เข้าร่วมโครงการทำงานและท่องเที่ยวในประเทศออสเตรเลีย” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากทุนผู้ช่วยสอน/ผู้ช่วยวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

This article investigates “Thai Working Tourists” who travel and work in Australia under the visa regulation of work and holiday schemes. The main focus of this study is to understand strategies and managements of their lives, which contain 2 positions in Australia through the lens of Mobility Regime. The qualitative methods were applied to collect data from Thai youth who are part of the program in 2018-2019. The results reveal that even they are under the status of “Working Tourist”, they can earn benefits from their trips. However, on the other side, they are being taken advantage from the dual positions. Under this exclusive condition, they built social network as strategies to support each other and negotiate with state regulations.

Keywords: Thai Working Tourist, Social Network, Australia

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีปรากฏการณ์ที่เป็นกระแสนิยมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ทั้งนักศึกษา มหาวิทยาลัย และกลุ่มคนทำงานในระยะเริ่มต้นที่สนใจไปหาประสบการณ์ยังต่างแดน เพื่อท่องเที่ยวและทำงานในช่วงระยะเวลาหนึ่งของชีวิต ประสบการณ์นี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามโครงการที่จัดขึ้นโดยรัฐ หรือธุรกิจเอกชน เช่น Work and Travel (ในสหรัฐอเมริกา), Working Holiday และ Work and Holiday (ในออสเตรเลีย), Young Mobility Schemes (ในสหราชอาณาจักร), Working Holiday (ในนิวซีแลนด์) เป็นต้น ผู้เข้าร่วมโครงการเหล่านี้ โดยเฉพาะที่ออสเตรเลียมักถูกเรียกว่า Working and Holiday Makers (WHMs) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปท่องเที่ยวและทำงานไปด้วย เพื่อทั้งสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และอาจเก็บเงินเพื่อจุดประสงค์ต่อไป

ปรากฏการณ์ดังกล่าว มีที่มาจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเมื่อกว่า 50 ปีมาแล้ว เรียกว่า การเดินทางท่องเที่ยวแบบแบกเป้ (backpacker) ที่แพร่หลายหนุ่มสาวชนชั้นกลางเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดหลังจากจบการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศและวัฒนธรรมอื่น ด้วยวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเป็นหลัก ตารางการท่องเที่ยวจึงมีความยืดหยุ่น และมีการทำงานเพียงเล็กน้อยเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสนับสนุนการท่องเที่ยว (Cohen, 1973) (Riley, 1988) (Loker-Murphy, 1996) อย่างไรก็ตาม การเดินทางประเภทนี้เริ่มมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลังปี 1970 ที่ประเทศสหราชอาณาจักรอนุญาตให้คนหนุ่มสาวในเครือจักรภพ (Commonwealth) ได้แก่ แคนาดา นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย เข้าไปทำงานชั่วคราวและอาศัยอยู่ในประเทศได้ ซึ่งต่อมากลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติและเป็นนิยมในหมู่วัยรุ่นหนุ่มสาวในนิวซีแลนด์ (วัลลัญชลี วัฒนาเจริญศิลป์ และสุวดี ตาลาวนิช, 2561)

หลังจากนั้น การท่องเที่ยวแบบนี้ขยายวงกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นที่นิยมในกลุ่มหนุ่มสาวชาวตะวันตก และแพร่หลายไปยังหลายประเทศในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และได้หวัน

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลไทยและรัฐบาลออสเตรเลียเริ่มจัดทำโครงการตรวจลงตราหนังสือเดินทางการทำงานและท่องเที่ยว ไทย – ออสเตรเลีย ภายใต้ข้อตกลง “Work and Holiday Visa (subclass 462)” ในปี พ.ศ. 2548 เปิดโอกาสให้เยาวชนไทยเข้าไปศึกษา ท่องเที่ยว และทำงานได้เป็นการชั่วคราวขณะอยู่ในประเทศออสเตรเลีย เป็นระยะเวลา 1 ปี (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2563) โดยเป็นโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่เยาวชนไทย* แม้โครงการฯ จะจำกัดจำนวนคนเข้าร่วมด้วยการกำหนดคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการฯ และระบบการให้โควตา**

แม้เยาวชนไทยจะสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ได้สำเร็จ แต่ก็ไม่ได้เป็นเครื่องการันตีว่า การใช้ชีวิตในออสเตรเลียจะเต็มไปด้วยความสะดวกสบายและราบรื่น เงื่อนไขสำคัญของวีซ่าท่องเที่ยวและทำงานกำหนดให้เยาวชนไทยเข้าไปใช้ชีวิตในออสเตรเลียด้วยตนเองลำพังโดยไม่ให้ผู้ติดตาม พวกเขาจึงต้องรับผิดชอบตนเองตลอดการเดินทาง จึงไม่มีใครรับรองได้ว่าพวกเขาจะหางานที่ดีได้ จะได้ท่องเที่ยวตามที่ใจต้องการ หรือกระทั่งบ้านและสภาพความเป็นอยู่ก็อาจไม่สะดวกสบาย การต้องเผชิญหน้าและดิ้นรนกับเรื่องราวระหว่างทางที่ไม่แน่นอนเหล่านี้ ต้องอาศัยทุนที่มีอยู่และจำเป็นต้องสร้างทุนขึ้นมาใหม่ในการใช้ชีวิตในต่างแดนที่ไม่คุ้นเคย งานชิ้นนี้เรียกพวกเขาเหล่านี้ว่า “นักท่องเที่ยวแรงงานไทย (Thai working tourists)” เพื่อแสดงถึงสถานะที่ถูกกำหนดโดยวีซ่าในการเป็นนักท่องเที่ยวและไม่ละเลยความเป็นแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราวที่แฝงอยู่ในสถานะนักท่องเที่ยวอย่างแยกออกไม่ได้ การเดินทางเข้าไปใช้ชีวิตในออสเตรเลียด้วยตนเองจึงเต็มไปด้วยข้อจำกัดและการดิ้นรนเพื่อจะดำรงชีวิตในที่ใหม่ให้ได้

สำหรับงานศึกษาในไทยเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวแรงงานไทยก่อนหน้านี้ยังมีจำกัด ส่วนใหญ่มักนำเสนอการเคลื่อนย้ายอย่างอิสระเสรีจากประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล เช่น งานของ วลัยชลี วัฒนา

* อ้างอิงจากการแข่งขันกันกดโควตาออนไลน์ (ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ต้องสมัครบัญชีทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเข้าระบบไปกดโควตาภายในเวลาที่กำหนดเท่านั้น ถึงจะสามารถเข้ารับใบรับรองจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปยื่นเรื่องดำเนินการขอวีซ่าท่องเที่ยวและทำงานกับสถานทูตออสเตรเลียได้) ที่ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ ในแต่ละปีมีจำนวนมากเช่น ในปี 2560 มีจำนวนคนกดเข้าไปได้ 808 คน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 11 นาที และมีจำนวนคลิกกว่า 400,000 ครั้ง (thaiwahclub.com, 2561) เป็นต้น ทั้งที่วีซ่าในแต่ละปีนั้นมีจำนวนไม่มาก จากปีแรก จำนวน 100 คน และค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 200 คน ต่อมาปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 500 คน และล่าสุดเพิ่มขึ้นเป็น 2,000 คน ในปี พ.ศ. 2562

** คุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเยาวชนไทยที่มีอายุ 18-30 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ต้องมีคะแนนสอบภาษาอังกฤษตามที่กำหนด และจะต้องมีเงินในบัญชีจำนวน 5,000 ดอลลาร์ (ออสเตรเลีย) อันเป็นการรับรองว่าพวกเขามีเงินเพียงพอต่อการอยู่อาศัยในออสเตรเลียในระยะเริ่มต้น (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2563)

เจริญศิลป์และสุวดี ตาลาวนิช (2561) ที่ศึกษาแรงจูงใจของคนไทยรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวและทำงานในออสเตรเลีย หรือที่ทั้งสองเรียกว่า โปรแกรม “ทำงานไป เที่ยวไป” ซึ่งเป็นการวิจัยการย้ายถิ่นแบบเก่าอันเป็นที่นิยม คือ การศึกษาปัจจัยผลักและปัจจัยดึงในการตัดสินใจย้ายถิ่น งานของ สุรศักดิ์ บุญอาจ (2552) เรื่องการสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ สโกลิเคย์ วีซ่า ไทย-ออสเตรเลีย ที่เน้นศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้ากับสังคมประเทศปลายทาง ทั้งนี้จะเห็นว่าการวิจัยดังกล่าว ละเลยมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือ ที่กลุ่มนักวิชาการสายการเคลื่อนย้ายศึกษา (mobility studies) เรียกว่า การเมืองของการเคลื่อนย้าย (Cresswell, 2006 อ้างถึงใน ประเสริฐ แรงกล้า, 2561, หน้า 28) ทำให้ละเลยโครงสร้างที่มักเข้ามากำกับควบคุมการเคลื่อนย้ายของปัจเจกบุคคล ดังจะเห็นว่า แม้นโยบายของรัฐบาลออสเตรเลียเอื้อให้เยาวชนไทยได้เคลื่อนย้ายไปใช้ชีวิตในประเทศพัฒนาแล้ว แต่อีกแง่หนึ่งสะท้อนบทบาทของรัฐบาลที่บริหารจัดการและกำกับควบคุมผู้คนย้ายถิ่นตลอดเวลา การจะเข้าใจถึงความซับซ้อนของการเคลื่อนย้ายนี้ได้ จึงต้องพิจารณาโครงข่ายอำนาจรัฐที่เข้าไปปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์ของเยาวชนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ โดยไม่ให้พลังในการอธิบายโครงสร้างที่คอยกำกับควบคุมหรือปัจเจกผู้กระทำการฝังใฝ่หนึ่งมากเกินไป (Schiller and Salazar, 2013)

งานศึกษานี้ จึงมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตการเดินทางของ “นักท่องเที่ยวแรงงาน” ภายใต้ระบอบการเคลื่อนย้ายที่รัฐบาลออสเตรเลียมีบทบาทสำคัญในการกำกับควบคุมการเคลื่อนย้ายว่าพวกเขามียุทธวิธีในการบริหารจัดการชีวิตการเดินทาง ในสภาวะความเป็นทั้งนักท่องเที่ยวและแรงงานอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษายุทธวิธีในการบริหารจัดการชีวิตการเดินทาง ในสภาวะความเป็นนักท่องเที่ยวแรงงานของเยาวชนไทยที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวและทำงานในออสเตรเลีย

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เป็น 3 ส่วน ได้แก่ การเคลื่อนย้ายศึกษา (mobility studies) กับแนวคิดระบอบการเคลื่อนย้าย (mobility regime) แนวคิดเรื่องทุน และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคนหนุ่มสาวที่เข้าร่วมโครงการทำงานและท่องเที่ยวในออสเตรเลีย

การเคลื่อนย้ายศึกษากับแนวคิดระบอบการเคลื่อนย้าย

การเคลื่อนย้ายศึกษา เริ่มก่อตัวขึ้นมากจากการวิพากษ์วิธีการศึกษาการย้ายถิ่นแบบดั้งเดิมที่มักยึดติดกับพื้นที่และมองการเคลื่อนย้ายเป็นเส้นตรงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งเท่านั้น โดยละเลยเรื่องราวระหว่างทางที่มีคุณค่าจากประสบการณ์ชีวิตของผู้อพยพเอง ซึ่งมีมิติของศักยภาพและความหมายทาง

สังคมด้วย ดังเช่น Vincent Kaufmann et al. (2004) เสนอให้มองการเคลื่อนย้ายเป็นทุนชนิดหนึ่ง (Motility) ที่ก่อให้เกิดความสามารถและศักยภาพที่แตกต่างกันในการเคลื่อนย้าย ดังนั้นการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายจึงเกี่ยวพันอย่างยิ่งต่อการเลื่อนชั้นกระทำการของปัจเจกชน สอดคล้องกับสิ่งที่ Tim Cresswell (2006 อ้างถึงใน ประเสริฐ แรงกล้า, 2561, หน้า 28) อธิบายว่า การเคลื่อนย้ายเป็นทรัพยากรที่คนเข้าถึงได้ไม่เท่ากัน โดยเชื่อมโยงกับมิติของการกระจายอำนาจ ดังนั้นความเร็ว ช้า การไม่ได้เคลื่อนย้ายจึงขึ้นอยู่กับ “การเมืองของการเคลื่อนย้าย” อันประกอบด้วย 3 ประการ คือ การเคลื่อนที่เชิงอากัปกริยา (movements) ภาพแทนความหมายของการเคลื่อนย้าย (Representations) และปฏิบัติการของการเคลื่อนย้าย (practices) โดยคำถามสำคัญคือ การเคลื่อนย้ายนั้นสร้างประสบการณ์ให้กับตัวบุคคลอย่างไร โดยไม่กะเกณฑ์เอาไว้อีก่อนว่า ประสบการณ์การเดินทางนั้นจะต้องมีแบบแผนตายตัว หรือมีความหมายและการให้ความรู้สึกในแบบเดียวกัน

งานศึกษาของประเสริฐ แรงกล้า (2560) เรื่อง การเคลื่อนย้ายศึกษา: ระบบที่ซับซ้อน ความเป็นการเมือง และความเป็นไปได้ เสนอให้เห็นข้อถกเถียงสำคัญดังกล่าวที่เกิดขึ้นในแวดวงการศึกษา (migration studies) ให้เห็นอย่างชัดเจน แบ่งเป็น 2 ประการ ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์สังคมศาสตร์สาขาต่างๆ ในศตวรรษที่ 20 ว่ามักมีวิธีมองสังคมในลักษณะหยุดนิ่งอยู่กับที่ตั่ง หรือ “Sedentarism” (Cresswell, 2006; Urry, 2000 อ้างถึงใน ประเสริฐ แรงกล้า, 2561, หน้า 25) ซึ่งเป็นการมองสังคมและวัฒนธรรมในระบบปิด ลักษณะนี้จึงเป็นประโยชน์น้อยต่อการศึกษาสังคมที่มีการเคลื่อนไหวและเชื่อมต่อถึงกันเป็นวงกว้าง ข้อถกเถียงอีกประการ ได้แก่ การเคลื่อนย้ายศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะกับการเคลื่อนย้ายข้ามประเทศ ดังทิศทางที่นิยมกันในศตวรรษ 1990 ที่เรียกว่า การย้ายถิ่นข้ามชาติศึกษา (transnational migration studies) เพราะมักยึดติดกับความเป็นชาติ (nationalism) โดยการมองวัฒนธรรมที่มีลักษณะแตกต่างต่างจากชาติหรือวัฒนธรรมอื่น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว มีวัฒนธรรมลูกผสมเกิดขึ้นมากมาย

นอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับประสบการณ์ระหว่างทางของผู้ย้ายถิ่นที่ไม่สามารถกำหนดตายตัวและต้องประสบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลาแล้ว ก็ไม่ควรละเลยความสำคัญของโครงสร้างที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้ย้ายถิ่นเอง ดังงานของ Nina Glick Schiller and Noel B. Salazar (2013) เสนอแนวทางการศึกษาที่เรียกว่า “ระบอบการเคลื่อนย้าย (mobility regime)” โดยใช้มุมมองที่ครอบคลุมทั้งโลก (global perspective) มองการเคลื่อนย้าย จะทำให้เห็นโครงข่ายอำนาจที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับผู้ย้ายถิ่นเอง ผ่านการจัดการที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อันส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ๆ แนวคิดนี้จะทำให้ผู้ศึกษาการย้ายถิ่นหลุดออกไปจากวิธีคิดแบบเดิมที่มักยึดติดกับวิธีคิดวิธีวิทยาแบบชาตินิยม (Methodological Nationalism) ซึ่งมีหน่วยวิเคราะห์อยู่ที่รัฐชาติ และมองเรื่องข้ามแดนติดกรอบเรื่องอำนาจของรัฐเหนือพื้นที่/ อาณาเขตของแต่ละรัฐ และแบ่งพวกเขาและพวกเราผ่านการมีเขตที่อยู่อาศัย ภาษา วัฒนธรรมและสังคมเดียวกัน ขณะเดียวกันนั้นจะทำให้ผู้ศึกษาหลุดออกไปจาก

แนวคิดโลกาภิวัตน์ที่เชื่อว่าการเคลื่อนย้ายมีความไหลลื่น (flow) ผู้คนที่เคลื่อนย้ายมีอำนาจในการเดินทางอย่างอิสระ ฉะนั้นแล้ว บทบาทของรัฐบาลออสเตรเลียที่เข้ามาบริหารจัดการและกำกับควบคุมนักท่องเที่ยวแรงงานไทยผ่านวีซ่าท่องเที่ยวและทำงาน แล้วส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเคลื่อนย้ายเดินทางของนักท่องเที่ยวแรงงานไทยตลอดเส้นทาง ทั้งได้สร้างสิ่งกีดขวางและอำนวยความสะดวกให้แก่การเดินทาง ทำให้การเดินทางอยู่บนความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ล้วนวางอยู่บนการเมืองของการเคลื่อนย้าย การวิเคราะห์ว่านักท่องเที่ยวแรงงานไทยมีวิธีการในการรับมือกฎเกณฑ์ที่รัฐออสเตรเลียวางไว้ จะทำให้เห็นอำนาจที่มีไม่เท่าเทียมกันของปัจเจกชนในการจัดการการเดินทาง และศักยภาพการเคลื่อนย้ายที่แต่ละคนมีแตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความหมายของการเดินทางที่ไม่แน่นอนตายตัวเสมอไป

แนวคิดเรื่องทุน

สำหรับ Pierre Bourdieu ชีวิตทางสังคม คือการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ในการต่อสู้นี้มนุษย์ใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายในการสะสมทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในพื้นที่ทางสังคม (field) อันนำไปสู่ความแตกต่างทางชนชั้น และผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำไม่รู้จบ เขาให้ความหมายทุน ไว้ว่าเป็น แรงงานซึ่งถูกสะสม ในรูปแบบที่ถูกทำให้เป็นวัตถุหรือถูกรวมเข้าไว้ด้วยกันในตัวของปัจเจกชนและกลุ่มบุคคล โดยใช้เวลาในการสะสม แต่ก็คุ้มค่าเพราะทุนสร้างประโยชน์ ผลิตซ้ำตัวเอง และสามารถเปลี่ยนรูปได้ ตามความหมายนี้ทุนจึงอยู่ในหลากหลายรูปแบบไม่เฉพาะในรูปวัตถุแต่อยู่ในรูปแบบอื่นๆ ที่มองไม่เห็นด้วย เขาแบ่งทุนเป็น 4 ชนิด ได้แก่ (Bourdieu, 1986; Swartz, 1997, pp. 73-94; รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2559)

1) ทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) ได้แก่ เงิน ทรัพย์สินที่แปลงเป็นเงินได้ทันที

2) ทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) แบ่งเป็น 3 แบบ ได้แก่

ทุนที่รวมอยู่ในสภาวะ (embodied state) คือ ทุนที่รวมอยู่ในร่างกายและจิตใจของปัจเจกแต่ละคน ใช้เวลาในการสั่งสม เกิดจากการอบรมสั่งสอนทางสังคมและประสบการณ์ที่มีมาตั้งแต่เด็ก เช่น ลักษณะนิสัย สไตล์ รสนิยม

ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปวัตถุ (objectified state) เป็นการถือครองสินค้าทางวัฒนธรรมที่ใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในการใช้ เช่น ภาพวาด หนังสือ เครื่องมือ เครื่องจักร

ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปสถาบัน (institutionalized form) เป็นทุนที่ได้จากระบบการรับรองคุณสมบัติโดยสถาบันการศึกษา ที่ยืนยันว่าผู้ที่จบการศึกษามีความรู้ความสามารถอันเป็นที่ยอมรับ เช่น ใบประกาศนียบัตร หนังสือรับรอง การสอบ

3) ทูทางสังคม (social capital) คือ ทูที่ได้จากเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่ปัจเจกแต่ละคนสร้างขึ้น ไม่ว่าจะได้จากคนในครอบครัว เครือข่ายญาติ เพื่อน หรือคนรู้จัก ที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้กันทั้งทางวัตถุและหรือทางสัญลักษณ์ เพื่อรักษาและผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางสังคมของพวกเขาเอาไว้

4) ทูสัญลักษณ์ (symbolic capital) เป็นทูที่ถูกปฏิเสธ (deny capital) หรือทูที่ไม่แสดงออกมาโดยตรง แต่จะถูกรับรู้และให้คุณค่าจากสังคมนั้นๆ ว่าเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ และมีอำนาจบารมี (legitimate) เช่น การทำบุญ การบริจาค การตั้งมูลนิธิหรือสมาคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของนักการเมือง เป็นต้น

ทูเหล่านี้เป็นทูที่ปัจเจกบุคคลเป็นเจ้าของแตกต่างกันไปทั้งชนิด ประเภท และปริมาณ ขึ้นอยู่กับการสืบทอดทูจากครอบครัว และการสร้างทูตามความสามารถของตนเอง ทูทางวัฒนธรรม ทูทางสังคม และทูทางสัญลักษณ์ ได้มาจากทูทางเศรษฐกิจ แต่ไม่สามารถทดแทนให้เท่ากับทูเศรษฐกิจ เนื่องจากต้องใช้ความพยายามในระยะยาวจึงจะเห็นผล

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคนหนุ่มสาวที่เข้าร่วมโครงการทำงานและท่องเที่ยวในออสเตรเลีย

งานศึกษาการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของปัจเจกชน ที่เน้นนำเสนอการค้นหาและพัฒนาตนเองได้แก่

วลัญชลี วัฒนาเจริญศิลป์ และสุวดี ตาลาวนิช (2561) ศึกษาแรงจูงใจของคนไทยผู้เข้าร่วมโครงการทำงานและท่องเที่ยวในออสเตรเลีย คือ ความต้องการอยากใช้ชีวิตอยู่ในประเทศที่เจริญกว่าประเทศของตน พัฒนาภาษาอังกฤษ และจัดการตัวตน

สุรศักดิ์ บุญอาจ (2552) ศึกษาการสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ โฮลiday วีซ่า ไทย-ออสเตรเลีย พบว่า คนไทยสื่อสารระหว่างคนไทยด้วยกันในทั้งเรื่องงาน เรื่องส่วนตัว และเรื่องการใช้ชีวิตในต่างแดน โดยใช้การสื่อและช่องทางการสื่อสารแบบพบหน้ากันมากที่สุด

Etsuko Kato (2013) ศึกษาหนุ่มสาวชาวญี่ปุ่นคาดหวังที่จะค้นหาตัวตนที่แท้จริงของตนเอง (true self) ผ่านการไปใช้ชีวิตในต่างแดน จากการค้นหาตัวตน (self-searching) ยังเป็นวาทกรรมที่คล้ายคลึงกับการทำให้เป็นสากล (Internationalization) ที่กระตุ้นให้คนหนุ่มสาวญี่ปุ่นไปต่างแดน

Kumiko Kawashima (2010) ศึกษาคนหนุ่มสาวญี่ปุ่นที่ไปออสเตรเลียในวีซ่าทำงานและท่องเที่ยว ว่าการไปทำงานและเที่ยวในออสเตรเลียนั้นเป็นไปเพื่อพัฒนาตัวตนของตนเอง (self-improvement) จากการไปเรียนรู้โลกกว้าง (cosmopolitan) และเพื่อพักจากสังคมอันตรึงเครียดของญี่ปุ่น

Kyong Yoon (2014) ศึกษาหนุ่มสาวชาวเกาหลีใต้ที่เข้าร่วมโครงการทำงานและท่องเที่ยวในเมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปเป็นผู้ใหญ่และการมองหาประสบการณ์ทั่วโลก (global experience) อันส่งผลต่อการประกอบสร้างตัวตนที่เป็นอิสระจากแรงกดดันของสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในเกาหลีใต้

งานศึกษาเชิงโครงสร้าง ที่เน้นนำเสนอกฎเกณฑ์การจัดการวีซ่าท่องเที่ยวและทำงานในประเทศออสเตรเลีย ได้แก่

Alexander Reilly (2015) และ Reilly et al. (2018) ศึกษากฎเกณฑ์วีซ่าท่องเที่ยวและทำงานที่รัฐออสเตรเลียสร้างขึ้น ทำให้หนุ่มสาวต่างชาติที่เข้าร่วมโครงการฯ ตกอยู่ในสภาวะเปราะบาง และโดนเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย จึงเสนอให้ปฏิรูประบบวีซ่านี้

Shanthi Robertson (2014) ศึกษาภาวะเบียดเบียน (disciplinary) ของรัฐบาลออสเตรเลีย ที่เลือกใช้สถานะความเป็นชั่วคราว ในการบริหารจัดการผู้อพยพเคลื่อนย้าย สองรูปแบบคือ Temporary Graduate Workers (TGWs) และ Working Holiday Makers (WHMs)

Tan and Lester (2012) และ Steen and Peel (2015) ศึกษาผู้ย้ายถิ่นชั่วคราวด้วยวีซ่าทำงานและท่องเที่ยวในออสเตรเลีย ในด้านที่ส่งผลกระทบกับเศรษฐกิจและตลาดแรงงานออสเตรเลีย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานศึกษานี้เป็นงานศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาผู้เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวและทำงานในออสเตรเลีย รุ่นปี 2018-2019 โดยใช้มุมมองการเคลื่อนย้ายศึกษา (mobility studies) ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีเก็บข้อมูลจาก 2 แหล่ง ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snow ball) ไปสู่งานศึกษา ใช้การศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณนาในการเข้าไปคลุกคลีและสร้างความไว้วางใจกับกลุ่มเยาวชนชาวไทยที่อยู่ระหว่างร่วมโครงการฯ ในรัฐควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ช่วงปี พ.ศ. 2562 เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์วิถีชีวิตของพวกเขา ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลและเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชนออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ได้แก่ เว็บไซต์ Thaiwahclub.com และ Allaboutwah.com เพื่อฝังตัวเข้าไปในกลุ่มคนที่เตรียมตัวเข้าร่วมโครงการฯ จนท้ายที่สุด นำไปสู่กลุ่มแอฟฟลิเคชันไลน์ (LINE) ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ จากนั้นเข้าไปทำความรู้จักและติดต่อสัมภาษณ์ออนไลน์ ในช่วงปี พ.ศ. 2563

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการศึกษาเอกสารและตำราต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานศึกษาการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนหนุ่มสาวที่เข้าร่วมโครงการทำงานและท่องเที่ยวในประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ เอกสารราชการ รายงาน บทความ งานวิจัย หนังสือ และเว็บเพจที่เขียนบอกเล่าประสบการณ์ตรงของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก รัฐบาลออสเตรเลียกับระบบการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวแรงงาน ส่วนที่สองความซับซ้อนของสภานักท่องเที่ยวแรงงาน ส่วนที่สาม แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในชีวิตการเดินทางของนักท่องเที่ยวแรงงานไทย และส่วนที่สี่ นำเสนอยุทธวิธีในการจัดการชีวิตเดินทางในออสเตรเลีย

ส่วนที่ 1 รัฐบาลออสเตรเลียกับระบบการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวแรงงาน

รัฐบาลออสเตรเลียสร้าง “ระบบการเคลื่อนย้าย” ผ่านนโยบายย้ายถิ่น ที่สร้างข้อตกลงวิซ่าทำงานและท่องเที่ยวกับรัฐบาลต่างๆ หลายประเทศทั่วโลก* รวมถึงรัฐบาลไทย เพื่อบริหารจัดการเคลื่อนย้ายพลเมืองต่างชาติให้มาใช้ชีวิตอยู่ในออสเตรเลียด้วยการท่องเที่ยว ทำงาน และเรียนได้ระยะหนึ่งตามที่รัฐบาลออสเตรเลียกำหนดไว้ ด้วยวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1) การใช้จ่ายเงินของผู้เข้าร่วมโครงการฯ สร้างประโยชน์สำคัญทางเศรษฐกิจแก่ออสเตรเลีย (Australian tourism export council, 2016; Steen & Peel, 2015; Tan & Lester, 2012) จากงานวิจัยของ Tan & Lester (2012, pp. 367-369) พบว่า นักท่องเที่ยวแรงงานหนึ่งคนใช้จ่ายเงินเฉลี่ย 13,218 เหรียญดอลลาร์ (ออสเตรเลีย) ในระหว่างที่เข้าร่วมโครงการฯ แบ่งเป็นค่าที่พัก การท่องเที่ยว ค่าโดยสาร และค่าลงทะเบียนเรียน (สำหรับคนที่เลือกเรียน) โดยรวมแล้ว นักท่องเที่ยวแรงงานจำนวน 134,388 คน สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ออสเตรเลีย ระหว่างปี 2007-2008 กว่า 1.8 พันล้านเหรียญดอลลาร์ (ออสเตรเลีย) นอกจากนี้ยังพบว่า พวกเขาใช้จ่ายเงินมากกว่ารายได้ที่ได้จากการทำงานในออสเตรเลีย อีกด้วย

2) การเป็นกำลังแรงงาน (workforce) ให้ตลาดแรงงานออสเตรเลีย งานศึกษาหลายชิ้นพบว่า นักท่องเที่ยวแรงงานเป็นกำลังแรงงานสนับสนุนอุตสาหกรรม ที่ต้องการแรงงานระยะสั้นที่มีความยืดหยุ่น โดยเฉพาะงานในภาคการเกษตรและงานในธุรกิจการท่องเที่ยว (Reilly, 2015; Steen & Peel, 2015; Tan & Lester, 2012) แต่ทั้งนี้งานที่พวกเขาทำเกือบทั้งหมดเป็นงานทักษะต่ำและทำงานในพื้นที่เมือง พวกเขา

---

* โครงการท่องเที่ยวและทำงานของออสเตรเลีย แบ่งวิซ่า 2 กลุ่ม กลุ่มแรกชื่อ Working Holiday (subclass 417) ทำข้อตกลงกับ 19 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม แคนาดา ไชปรัส เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมัน ฮังการี (เขตปกครองพิเศษของจีน โดยต้องถือพาสปอร์ตต่างประเทศของอังกฤษ) ไอแลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เมลตา เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ สวีเดน ไต้หวัน และสหราชอาณาจักร และกลุ่มที่สองชื่อ Work and Holiday (subclass 462) ทำข้อตกลงกับ 25 ประเทศ ได้แก่ อาเจนตินา ออสเตรเลีย ซิลิ จีน สาธารณรัฐเชค เอกวาดอร์ กรีซ ฮังการี อินโดนีเซีย อิสราเอล ลักเซมเบิร์ก มาเลเซีย เม็กซิโก โปแลนด์ โปรตุเกส ซานมารีโน สิงคโปร์ สาธารณรัฐสโลวัก สโลวีเนีย สเปน ไทย ตุรกี อุรุกวัย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม (Department of Home Affairs, Australian Government, 2021)

จึงไม่ได้เติมเต็มตลาดแรงงานในภาคการเกษตรส่วนภูมิภาค (regional area)* ที่ขาดแคลน (Tan & Lester, 2012) Reilly (2015, pp. 480-481) ตั้งสังเกตว่า รัฐบาลออสเตรเลียต้องการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในพื้นที่ดังกล่าว ในปี 2005 จึงออกกฎให้ผู้ถือวีซ่ามีโอกาสอยู่ออสเตรเลียได้เป็นปีที่สอง หากไปทำงานในพื้นที่ส่วนภูมิภาค เป็นระยะเวลา 88 วัน และอยู่ต่อได้เป็นปีที่สาม หากไปทำงานเฉพาะที่กำหนด (specified work)** เป็นระยะเวลา 6 เดือน เพื่อช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานในบางพื้นที่ของประเทศ (The Hon David Coleman MP, 2019) ดังนั้นจึงจะเห็นว่า รัฐบาลออสเตรเลีย สวมบทบาทเป็นบรรษัทจัดหาแรงงานข้ามชาติ และใช้วีซ่าเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและกำกับควบคุมแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจออสเตรเลียมากที่สุด

โดยสรุป จะเห็นว่าแม้โครงการนี้เป็นโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า นักท่องเที่ยวแรงงานเป็นกำลังแรงงานสำคัญให้แก่ออสเตรเลีย และมักถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง นำมาซึ่งกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการ หลายคน เรียกร้องให้รัฐบาลออสเตรเลียปรับปรุงแก้ไขรูปแบบวีซ่าให้ตรงตามวัตถุประสงค์เดิม และแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างถูกต้อง (Reilly et al., 2018; Reilly, 2015)

ส่วนที่ 2 ความซับซ้อนของสถานะการเป็น “นักท่องเที่ยวแรงงาน”

โครงการท่องเที่ยวและทำงานในออสเตรเลีย มีวัตถุประสงค์หลักในการเป็นโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ดังนั้นแนวคิดหลักที่มุ่งเน้นให้เยาวชนต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในสังคมออสเตรเลีย การอนุญาตให้ทำงานจึงเป็นไปเพื่อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตในสังคมออสเตรเลียที่มีค่าครองชีพสูงได้ และใช้เป็นเงินสนับสนุนในการเดินทางท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวแรงงานไทยที่มองโครงการนี้ว่าจะช่วยพวกเขาให้สามารถเก็บเงินจากการทำงานได้ จึงใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานมากกว่าจะไปท่องเที่ยว ในลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าในความเป็นจริง พวกเขาเป็นแรงงานที่อยู่ในคราบน้ำกนักท่องเที่ยว

แม้ว่าการทำงานของนักท่องเที่ยวแรงงานไทยจะอยู่ภายใต้การคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานของออสเตรเลีย แต่การมีสถานะหลักเป็นนักท่องเที่ยวนี้เองทำให้พวกเขาไม่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มคนทำงาน

---

* หมายถึง พื้นที่เกือบทั้งหมดของออสเตรเลียนอกเมืองหลักอันได้แก่ ซิดนีย์ เมลเบิร์น และบริสเบน ซึ่งถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่สำหรับผู้ต้องการย้ายถิ่น (Prime Minister Of Australia, 2019) เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลที่มีประชากรเบาบางและขาดแคลนแรงงาน

** งานเฉพาะที่กำหนดในบางพื้นที่ ได้แก่ งานเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ งานเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ งานประมง งานฟาร์มต้นไม้ งานก่อสร้าง งานดับไฟป่า และงานสาธารณสุขในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 2019 (Department of Home Affairs, Australian Government, 2021)

ส่งผลให้ไม่ได้รับสิทธิและสวัสดิการเท่าเทียมกับแรงงานที่ได้รับวีซ่าแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราวอื่นๆ (UNSW Human Rights clinic, 2015, p. 10) เมื่อพิจารณาสิทธิและสวัสดิการที่นักท่องเที่ยวแรงงานได้รับ พบว่าพวกเขาไม่มีสิทธิรับสวัสดิการหลายอย่าง เช่น การต้องจ่ายเงินค่าประกันสุขภาพด้วยตนเอง การไม่ได้รับความช่วยเหลือจากระบบจัดหางานของรัฐ การไม่ได้รับสิทธิการประกันการว่างงาน การไม่ได้รับสิทธิให้ลาโดยได้รับค่าแรง เป็นต้น จากกรณีศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวแรงงานไทย ไม่ตระหนักถึงสถานะทับซ้อนนี้ เพราะเห็นว่าโครงการนี้มีลักษณะเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทน ในเมื่อรัฐบาลออสเตรเลียเปิดโอกาสให้พวกเขาเข้ามาทำงานได้ พวกเขาก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายพื้นฐานต่างๆ ให้แก่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นค่าวีซ่า ค่าประกันสุขภาพ หรือแม้แต่การจ่ายภาษีในอัตราสูง ซึ่งการมองในลักษณะนี้ทำให้ปัญหานี้ถูกลดทอนให้เป็นเพียงความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล ที่ต้องรับผิดชอบตนเองภายใต้กฎเกณฑ์ของรัฐ

ตามรายงานของ UNSW Human Rights Clinic (2015) ได้จัดประเภทให้นักท่องเที่ยวแรงงานอยู่ในกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราวที่ได้รับค่าจ้างต่ำ ซึ่งในกลุ่มนี้จะประกอบไปด้วย นักเรียนต่างชาติ แรงงานชั่วคราวที่มีทักษะ แรงงานที่จ้างตามฤดูกาล แรงงานที่ลักลอบทำงานอย่างไม่ถูกกฎหมาย รายงานฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ทำให้แรงงานย้ายถิ่นชั่วคราวอยู่ในสถานะเปราะบางและได้รับค่าจ้างต่ำ ในที่นี้จะยกประเด็นที่น่าสนใจ อันเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวแรงงานโดยตรง ดังนี้

1. การอยู่ในสถานะแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราว สร้างความไม่มั่นคงและบีบบังคับให้พวกเขาต้องยอมรับเงื่อนไขการใช้ชีวิตและการทำงานที่ย่ำแย่ โดยไม่เลือกที่จะพึ่งพากฎหมายแรงงาน เนื่องจากสถานะนี้สร้างความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมในการจ้างงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยเฉพาะกับแรงงานที่ไม่ได้ทำตามเงื่อนไขวีซ่าหรือแรงงานที่อยู่เกินเวลาวีซ่า เช่น การหานายจ้างสปอนเซอร์งานให้สามารถขอวีซ่าอยู่ต่อ และพึ่งพานายจ้างในการยื่นขอวีซ่าผู้อยู่อาศัยถาวร เป็นต้น เพื่อรักษาสถานะวีซ่า หลีกเลี่ยงการแจ้งให้ออกนอกประเทศ และหวังที่จะมีสิทธิได้รับเลือกให้เป็นผู้อยู่อาศัยถาวร

2. การไม่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มแรงงาน ได้แก่ นักศึกษาต่างชาติ และนักท่องเที่ยวแรงงาน ด้วยหลักการเดียวกันภายใต้นโยบายของรัฐบาลและเป้าประสงค์ในการกำกับควบคุม คือ พวกเขาถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มตามสถานะวีซ่าที่ได้รับ คือ การเป็นนักเรียน และการเป็นนักท่องเที่ยว บทบาทในการเป็นกำลังแรงงานให้ออสเตรเลียและปัญหาที่พวกเขาต้องเผชิญจึงมักถูกทำให้มองไม่เห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ้างงานที่นายจ้างไม่ยินยอมปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน พวกเขาจึงเป็นกลุ่มแรงงานที่เปราะบางตามการศึกษาของ Fair Work Ombudsman (FWO)^{*}

^{*} องค์การอิสระที่มีหน้าที่ดูแลผู้ว่าจ้างและลูกจ้างให้เข้าใจเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของตน ภายใต้กฎหมายแรงงานของออสเตรเลีย รวมทั้งสามารถช่วยแก้ปัญหาในที่ทำงานได้ (Fair Work Ombudsman, 2021)

3. อายุของนักท่องเที่ยวแรงงาน ซึ่งถูกกำหนดตามเกณฑ์อายุระหว่าง 18-30 ปี อยู่ในวัยหนุ่มสาวที่ส่วนมากขาดประสบการณ์ในการทำงาน มักมีทักษะและการฝึกฝนที่จำกัด ทำให้พวกเขาตกอยู่ในสภาวะการทำงานที่ไม่ปลอดภัย และมีอำนาจต่อรองกับนายจ้างน้อย

โดยสรุป คือ สภาวะทับซ้อนในการเป็นนักท่องเที่ยวแรงงาน ทำให้พวกเขาไม่ได้รับสิทธิและสวัสดิการในฐานะการเป็นแรงงาน และยังตกย่ำสภาวะเปราะบางที่ต้องทำงานเป็นแรงงานทักษะต่ำโดยไม่มีอำนาจต่อรองกับนายจ้าง ส่งผลให้มักถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ

ส่วนที่ 3 ความยากลำบากในชีวิตการเดินทางของนักท่องเที่ยวแรงงานไทย

ตามหลักการแล้วโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ในการเป็นโครงการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เน้นการมีประสบการณ์ท่องเที่ยว แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า หนุ่มสาวไทยเคลื่อนย้ายเพื่อไปทำงานเป็นจุดประสงค์หลักมากกว่าความปรารถนาในการท่องเที่ยว พวกเขาจึงมองหาประสบการณ์และอนาคตของตนเองระหว่างการเดินทาง โดยใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานและใช้เวลาในวันหยุดไปกับการท่องเที่ยว ในกรณีที่ผู้วิจัยศึกษาไม่มีใครลงทะเบียนเรียน ดังนั้นพวกเขาจึงเผชิญกับอุปสรรคในการทำงานซึ่งเกี่ยวพันอย่างยิ่งกับการเอาชีวิตรอดในต่างแดน แต่น้อยคนนักจะกล่าวถึงประสบการณ์เหล่านี้สู่การรับรู้สาธารณะ

ความยากลำบากในชีวิตการเดินทางของนักท่องเที่ยวเดินทางไทยมักเกิดจากกฎเกณฑ์ของรัฐพิจารณาจากสถานะทับซ้อนภายใต้โครงการนี้ ผ่านข้อมูลสนามพบปัญหาจากสถานะทับซ้อนดังกล่าวในกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางไทยใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ความเสี่ยงที่ต้องรับผิดชอบตนเองตลอดการเดินทาง ชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไปและไม่มีความมั่นคงแน่นอน และการโดนเอาเปรียบจากนายจ้างและนายหน้าจัดหางาน

ความเสี่ยงที่ต้องรับผิดชอบตนเองตลอดการเดินทาง

“ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองตลอดระยะเวลาของการพักอาศัยในประเทศออสเตรเลีย ทั้งการเดินทาง ค่าครองชีพ และการประกันสุขภาพ ต้องหาที่พักและสมัครงานด้วยตนเอง สามารถท่องเที่ยวสลับกับการทำงาน และทำงานกับนายจ้างคนเดียวกันได้ไม่เกิน 6 เดือน ดังนั้น จึงต้องเปลี่ยนงานหรือเดินทางท่องเที่ยว” กรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) 8 พ.ค. 2563

ตามที่กรมกิจการเด็กและเยาวชน หน่วยงานของรัฐบาลไทยซึ่งเป็นผู้ดำเนินการรับสมัครและออกใบรับรองเพื่อขอวีซ่าให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ แจ้งให้ผู้สนใจทราบก่อนตัดสินใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ นั้นสะท้อนให้เห็นว่า นอกจากผู้สมัครจะต้องดำเนินการและดูแลชีวิตตนเองในออสเตรเลียแล้วยังต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลทั้งสองฝ่ายตกลงกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าโครงการนี้จะเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ซึ่งประกาศชัดเจนว่าเป็นโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของเยาวชน แต่กลับพบว่า บทบาทของรัฐบาลไทยในการร่วมดำเนินโครงการดังกล่าวมีอย่างจำกัด และไม่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกแก่หนุ่มสาวไทยในระหว่างเข้าร่วมโครงการฯ ในออสเตรเลียแต่อย่างใด เช่น ไม่ได้ช่วยเหลือในการหางานหรือที่พักในประเทศปลายทาง รัฐบาลไทยดำเนินการเพียงประกาศรับสมัครตาม

กระบวนการ ตรวจสอบเอกสารและออกใบรับรองในการขอวีซ่าตามโครงการฯ นี้ต่อรัฐบาลออสเตรเลีย เท่านั้น โดยปล่อยให้พวกเขาไปเผชิญชะตากรรมตามเวลาที่มีอยู่ในต่างแดนด้วยตนเอง

ตามข้อตกลงระหว่างรัฐส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ต้องแบกรับความเสี่ยงที่ต้องรับผิดชอบตนเองตลอดการเดินทาง ทำให้พวกเขาไม่สามารถกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ และยังคงเจอกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แม้ว่าพวกเขาจะเป็นชนชั้นกลาง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีศักยภาพที่จะช่วยเหลือตนเองได้ แต่วุฒิการศึกษาก็ไม่ได้ช่วยให้หางานทำได้ เนื่องจากยังไม่ได้รับการยอมรับในประเทศออสเตรเลีย งานที่พอจะหาได้จึงเป็นงานที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษา มักเป็นงานใช้แรงงานทักษะต่ำ ในแง่นี้พวกเขาถูกทำให้เป็น “แรงงานเปลือยเปล่า (naked labour)” แฝงอยู่ในคราบนักท่องเที่ยว ที่ต้องรับผิดชอบตนเองและไม่ถูกปกป้องคุ้มครองในฐานะแรงงาน งานศึกษาของ Reilly (2015) ชี้ให้เห็นว่า รัฐสร้างกฎเกณฑ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเหล่านี้อยู่ในสภาวะเปราะบาง ถูกจำกัดให้ทำงานใช้แรงงานทักษะต่ำ และโดนเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย เขาจึงเสนอให้ทบทวนรูปแบบวีซ่าประเภทนี้ใหม่ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการ นั่นคือการจำกัดการทำงานให้เหมาะสมต่อหนุ่มสาวที่เข้ามาท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ในส่วนปัญหาขาดแคลนแรงงานในประเทศก็ขอให้เติมเต็มด้วยการให้ วีซ่าแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราว

งานชั่วคราวที่ถูกจำกัดอยู่กับงานใช้แรงงานทักษะต่ำ

จากกฎเกณฑ์ข้อบังคับของรัฐดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น สร้างกติกาพื้นฐานที่ไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิตในระยะเวลอันจำกัด โดยเฉพาะข้อห้ามไม่ให้ทำงานกับนายจ้าง ณ ที่ใดเกินกว่า 6 เดือน ยกเว้นงานในพื้นที่ห่างไกลและขาดแคลนแรงงาน ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวแรงงานสมัครทำงานได้จำกัดและมักเป็นงานใช้แรงงานทักษะต่ำ ซึ่งไม่มีความมั่นคงแน่นอน เพราะไม่มีทางเลือกมากนักในตลาดแรงงานออสเตรเลียแน่นอนว่ากติกานี้เอื้อประโยชน์ต่อออสเตรเลียในการส่งแรงงานไปทำงานในเขตภูมิภาคห่างไกล แม้ว่านักท่องเที่ยวแรงงานไทยบางคนจะได้งานมีทักษะทำงานในสำนักงาน แต่ก็จำกัดอยู่กับผู้ที่มีวุฒิการศึกษาภาษา และประสบการณ์การทำงานซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนออสเตรเลีย (Powell, 2019). จากกรณีศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวแรงงานไทยส่วนใหญ่ทำงานเป็นแรงงานทักษะต่ำ มักทำงานต่ำกว่าวุฒิการศึกษา โดยทำงานอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ งานอุตสาหกรรมเกษตร (agriculture) ที่มักต้องไปทำงานในพื้นที่ห่างไกล เป็นงานตามฤดูกาลที่รับคนทำงานจำนวนมากในช่วงเก็บเกี่ยวพืชผล ซึ่งเป็นงานที่ไม่ต้องใช้การฝึกฝนนาน และงานบริการ (hospitality) ที่มักจะอยู่ในพื้นที่เมือง เช่น งานร้านอาหารและคาเฟ่ งานร้านนวด งานทำความสะอาด เป็นต้น

นอกจากต้องทำงานต่ำกว่าวุฒิการศึกษาแล้ว นักท่องเที่ยวแรงงานไทยยังประสบ ความยากลำบากในการหางานทำ แม้ว่าจะสามารถหางานจากเว็บไซต์หางานออนไลน์ได้ แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะได้รับการตอบรับเข้าทำงาน เนื่องจากประวัติย่อส่วนบุคคลสำหรับใช้สมัครงาน (resume) ไม่เพียงพอต่อ

การตัดสินใจจ้างงานของนายจ้าง งานส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวแรงงานทำเป็นงานใช้แรงงานทักษะต่ำ นายจ้างจึงพิจารณาความพร้อมทางร่างกายของผู้สมัครเป็นหลัก นายจ้างจึงต้องเห็นลูกจ้างหน้างานก่อน จะตัดสินใจจ้างงาน ส่งผลให้คนสมัครงานต้องเดินทางยากลำบากไปยังพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ได้รับการว่าจ้าง

การโดนเอาเปรียบจากนายจ้างและนายหน้าจัดหางาน

รัฐบาลออสเตรเลียแก้ปัญหามาตรฐานแรงงานในส่วนภูมิภาคด้วยการออกกฎหมายขยายระยะเวลา วีซ่าโครงการท่องเที่ยวและทำงานให้นานขึ้น เพื่อให้โอกาสแก่คนที่ต้องการอยู่อาศัยในออสเตรเลียยาวนานขึ้น ด้วยเงื่อนไขนี้ นักท่องเที่ยวแรงงานไทยที่ต้องการอยู่ต่อจึงต้องไปทำงานยังพื้นที่ที่รัฐบาลออสเตรเลียกำหนด เพื่อต่อวีซ่าปีที่สอง และปีที่สาม การทำเช่นนี้ทำให้พวกเขาต้องทำงานอยู่ติดกับที่และเคลื่อนย้ายไปที่อื่นได้จำกัด ส่งผลให้พวกเขาไม่มีอำนาจต่อรองกับนายจ้าง จึงมักถูกเอาเปรียบได้ง่าย มีกรณีที่รับค่าแรงงานต่ำกว่าค่าแรงงานขั้นต่ำ ถูกให้ทำงานล่วงเวลาโดยไม่ได้รับค่าจ้างเพิ่ม และถูกบังคับให้ทำงานเป็นเวลาติดต่อกันนานๆ โดยไม่หยุดพัก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องเผชิญ เพื่อแลกกับการเก็บชั่วโมงการทำงานเพื่อต่อวีซ่าโดยไม่สามารถโต้แย้งใดๆ ได้ จำต้องทนทำงานให้ครบ

นอกจากไม่มีอำนาจต่อรองกับนายจ้างแล้ว พวกเขาจำเป็นต้องพึ่งพานายหน้าจัดหางาน ซึ่งโดยทั่วไปงานประเภทอุตสาหกรรมเกษตรที่ทำงานในฟาร์มหรือในสวนเกษตรกรรม มักจะหางานได้จาก 2 แหล่งได้แก่ โฮสเทล (hostel) ที่มีสัญญากับฟาร์ม และนายหน้าที่ช่วยหาแรงงานให้กับเจ้าของฟาร์ม ซึ่งทั้งสองแหล่งนี้ได้มาจากการบอกต่อกันในกลุ่มนักท่องเที่ยวแรงงานเอง ในส่วนของโฮสเทลเป็นที่พักที่เปิดให้นักท่องเที่ยวแรงงานเข้าพักด้วยการรับรองว่าจะหางานในฟาร์มต่างๆ ให้ทำ โดยไม่ได้รับส่วนแบ่งจากเจ้าของฟาร์มเป็นเปอร์เซ็นต์จากการทำงานของแรงงาน แต่ได้ประโยชน์จากการผูกขาดแรงงานให้อยู่ในสังกัดของตนเองโดยตรง คือ แรงงานต้องพักอาศัยอยู่กับโฮสเทลไม่สามารถย้ายไปอยู่ที่อื่นได้ เพราะหากได้งานทำแล้วต้องการย้ายที่อยู่ที่โฮสเทลก็จะลาออกจากงานให้ทันที แรงงานไม่สามารถกลับไปทำงานได้ และจะหาคนใหม่ไปทำงานแทนที่การพึ่งพาในลักษณะนี้ ทำให้นักท่องเที่ยวแรงงานไม่สามารถต่อรองกับโฮสเทลได้ จึงไม่มีทางเลือกนอกจากเข้าพักกับโฮสเทล ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีราคาแพง ห้องพักที่ได้คับแคบ และต้องอยู่ร่วมกันถึงสองคน อินเทอร์เน็ตไม่ดี ทั้งที่หากไปเช่าบ้านจะได้ราคาถูกและสะดวกสบายกว่า และเมื่อได้งานทำแล้วก็ต้องจ่ายค่าเดินทางราคาแพงไปกลับฟาร์มที่ทำงาน เนื่องจากการต้องไปทำงานในพื้นที่ห่างไกลทำให้ต้องมีรถรับส่งจากที่พักไปทำงาน

ในกรณีนายหน้าจัดหาแรงงานให้กับเจ้าของฟาร์ม มักเป็นนายหน้าที่หาแรงงานเชื้อชาติเดียวกัน หรือเชื้อชาติใกล้เคียงกัน ในส่วนของนักท่องเที่ยวไทยที่ถูกชักชวนไปทำงานได้รู้จักกับนายหน้าผ่านคนไทยที่ทำงานด้วยกัน เมื่อไปทำงานจึงพบเจอแต่คนไทยและคนเอเชียด้วยกัน มีทั้งคนที่ทำงานถูกกฎหมาย ส่วนหนึ่งลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ความเป็นอยู่ในฟาร์มจะเป็นการพักอาศัยอยู่ในที่พักที่นายจ้างจัดไว้ให้ในบริเวณฟาร์ม ถึงแม้จะราคาไม่แพงแต่ก็ต้องอยู่อย่างคับแคบและพักอาศัยร่วมกัน

หลายคน นอกจากนี้ยังต้องพบกับความยากลำบากในการทำงานคือ การได้รับค่าแรงงานต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด การต้องถูกหักเงินค่าจ้างให้แก่นายหน้า การถูกบังคับให้ทำงานเป็นเวลานานและไม่ได้รับเงินเพิ่มเติมจากการทำงานล่วงเวลา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องเผชิญ โดยไม่สามารถทำอะไรได้เพราะติดเงื่อนไขเก็บชั่วโมงการทำงานให้ครบก่อนจะหมดเวลาในการต่อวีซ่าเป็นปีที่สอง ทำให้ต้องทนทำงานไปจนกว่าจะครบชั่วโมงการทำงานตามกฎหมายที่รัฐตั้งไว้

การออกกฎหมายวีซ่าให้เอื้อกับการแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร ส่งผลให้เกิดการเอาัดเอาเปรียบแรงงานที่เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลออสเตรเลียตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างดี จึงได้มีการวางแผนลดปัญหาการเอาเปรียบลูกจ้างผู้ย้ายถิ่น โดยเสนอมาตรการทางกฎหมายใหม่ เพื่อปราบปรามนายจ้างไร้จรรยาบรรณ และได้แสดงจุดยืนอย่างแข็งขันในการต่อต้านการเอาเปรียบลูกจ้าง โดยนายอเล็กซ์ ฮอว์ก (Alex Hawke) รัฐมนตรีด้านการย้ายถิ่นฐาน กล่าวว่า ร่างกฎหมายที่เสนอนี้ส่งสารอย่างแข็งแกร่งว่า การจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและการเอาัดเอาเปรียบลูกจ้างในรูปแบบอื่นๆ เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้และรัฐบาลจะไม่ปล่อยให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น (Stayner, 2021)

ส่วนที่ 4 ยุทธวิธีการจัดการชีวิตเดินทางในออสเตรเลีย

การใช้ชีวิตในต่างแดนภายใต้สถานการณ์ยากลำบากดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น การพึ่งพาตนเองเป็นเรื่องสำคัญ จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า นักท่องเที่ยวแรงงานไทยส่วนใหญ่มีทุนทางเศรษฐกิจหรือเงินทุนเพียงพอในการเริ่มต้นชีวิตในออสเตรเลีย และมีทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ในการเดินทางมาก่อนไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเปลี่ยนที่อยู่ภายในประเทศ การไปท่องเที่ยวและเรียนต่อต่างประเทศ รวมถึงการไปใช้ชีวิตระยะสั้นในโครงการแลกเปลี่ยนอื่นๆ เช่น โครงการทำงานและท่องเที่ยวในสหรัฐอเมริกา (Work and Travel USA), โครงการเป็นพี่เลี้ยงเด็กให้แก่ครอบครัวอุปถัมภ์ (Au pair) เป็นต้น การมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตกับผู้คนและวัฒนธรรมอันหลากหลายก่อร่างเป็นทักษะในการใช้ชีวิตในต่างแดน ช่วยให้พวกเขามีความมั่นใจ กล้าเสี่ยง มีทักษะในการหาข้อมูลและมีความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือสังคมใหม่ได้ไม่ยาก หรือที่ Bourdieu (1986) เรียกว่า ฮาบิตุส (the embodied state) ซึ่งฝังอยู่ในตัวบุคคลจากการสั่งสมประสบการณ์มาทั้งชีวิต ก่อเกิดเป็นลักษณะนิสัยและสไตล์ของบุคคลนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางวัฒนธรรมที่พวกเขามีอยู่ยังไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตในออสเตรเลีย ในสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป ประกอบกับในบางรายไม่เคยเดินทางไปออสเตรเลีย จึงทำให้ไม่มีข้อมูลหรือคนรู้จักที่จะช่วยแนะนำการใช้ชีวิตในออสเตรเลียได้ พวกเขาจึงหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและใช้วิธีสร้างเครือข่ายคนรู้จักใหม่ๆ ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการด้วยตนเอง และในบางรายที่มีประสบการณ์ไปใช้ชีวิตในออสเตรเลียจึงเลือกสานต่อเครือข่ายคนรู้จักที่มีอยู่แล้วในออสเตรเลีย เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการทำงาน การเช่าสังคม และการต้องรับมือกับกฎหมายของรัฐที่เข้ามาควบคุมกำกับ ซึ่งการใช้ประโยชน์จาก

เครือข่ายทางสังคมนี้เองเป็นยุทธวิธีสำคัญในการช่วยดำรงชีพในต่างแดน เช่นเดียวกับงานศึกษากลุ่มแรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลียของ ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์ (2560) ที่นำเสนอว่าเครือข่ายสังคมคนไทยในออสเตรเลียมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนไทยที่เรียนและทำงานในออสเตรเลีย

ข้อสังเกตจากการศึกษาพบว่า เครือข่ายทางสังคมของนักท่องเที่ยวเดินทางไทยนั้น เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนตัวแบบไม่เป็นทางการ เกิดจากการสร้างความรู้จักคุ้นเคยและขยายความสัมพันธ์ไปสู่กลุ่มคนไทยต่างแดนด้วยตนเอง ยังไม่มีการสร้างเครือข่ายที่เป็นทางการหรือมีองค์กรใดเข้ามาประสานจัดตั้งเป็นกลุ่มชัดเจน ทั้งนี้พบว่านักท่องเที่ยวแรงงานไทยมักยึดติดกับกลุ่มคนไทยด้วยกัน ด้วยเหตุผลที่ว่ามีความวัฒนธรรมและภาษาเดียวกัน คุยกันได้ง่ายและเข้าใจกันมากกว่าคนต่างวัฒนธรรม หรืออาจมีเพื่อนเพิ่มเป็นชาวเอเชียด้วยตนเอง ส่วนนักท่องเที่ยวแรงงานชาติอื่นที่เข้าร่วมโครงการมักเกาะกลุ่มกับคนชาติเดียวกันเองและไม่มีพื้นที่ให้คนจากชาติอื่นเท่าใดนัก งานศึกษาของ สุรศักดิ์ บุญอาจ (2552, หน้า 139) นำเสนอสอดคล้องกันว่า เยาวชนไทยเหล่านี้มักสื่อสารกับคนไทยด้วยกันเองและเปิดรับเพื่อนสนิทสัญชาติไทยมากที่สุด เนื่องจากมองว่าการติดต่อสัมพันธ์กับคนชาติเดียวกันหรือวัฒนธรรมเดียวกันย่อมง่ายกว่าการติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรม

เครือข่ายทางสังคมของพวกเขาแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบแรก สานต่อเครือข่ายเก่า คนไทย - ร้านอาหารไทย เป็นการสานต่อเครือข่ายจากฐานคนรู้จักในออสเตรเลีย ได้แก่ คนรัก เพื่อน เพื่อนร่วมงาน และนายจ้าง แบบที่สอง เครือข่ายเพื่อนใหม่ ออนไลน์สู่ออฟไลน์ สำหรับคนที่ไม่มีความรู้จักในออสเตรเลีย ใช้วิธีการหาเพื่อนจากผู้เข้าร่วมโครงการฯ รุ่นเดียวกัน ผ่านการติดต่อกันในโลกออนไลน์จนนำไปสู่การเดินทางใช้ชีวิตช่วยเหลือกันในชีวิตจริง

สานต่อเครือข่ายเก่า คนไทย-ร้านอาหารไทย

การพึ่งพาเครือข่ายคนรู้จักที่มีอยู่แล้วในออสเตรเลีย เป็นหนทางแรกๆ ที่นักท่องเที่ยวเดินทางใช้สำหรับการขอความช่วยเหลือในการหาที่อยู่อาศัยและการหางาน ยิ่งไปกว่านั้นพบว่า หลายคนวางแผนเข้าร่วมโครงการนี้เพื่อเป็นหนทางในการกลับไปใช้ชีวิตกับคนรักในออสเตรเลีย โดยพวกเขาเป็นกลุ่มคนที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในออสเตรเลียมาก่อนแล้วด้วยวีซ่านักเรียน เมื่อวีซ่าหมดอายุจึงต้องเดินทางกลับไทย

ตัวอย่าง อ้อ อายุ 29 ปี ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เธอได้ใช้ชีวิตในออสเตรเลียมาหลายปีโดยการเรียนรู้ภาษา และทำงานในร้านอาหารไทยในบริสเบนเช่นเดียวกันกับ เมย์ อายุ 30 ปี เคยมาเรียนภาษาและเรียนต่อปริญญาโท โดยทำงานในร้านอาหารไทยอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีเจ้าของเดียวกันกับร้านที่อ้อเคยทำอยู่ ทั้งสองคนจึงพอรู้จักกันบ้าง เมื่ออายุวีซ่านักเรียนหมดลงจึงต้องเดินทางกลับไทย แต่ทว่าก่อนกลับทั้งสองคนพบคนรักซึ่งเป็นคนไทยสถานะเป็นผู้อยู่อาศัยถาวรของออสเตรเลีย พวกเขาจึงหาวิถีทางในการกลับไปออสเตรเลียอีกครั้ง โดยใช้วีซ่าท่องเที่ยวและทำงานเป็นช่องทางเพื่อกลับไปหาคนรัก เนื่องจากเป็นวิธีการที่ใช้เงินลงทุนน้อย ต่างจากวีซ่านักเรียนที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก และยากเกินไปสำหรับวีซ่าทำงานทักษะสูงที่ต้องมีคุณสมบัติอันเป็นที่ยอมรับถึงจะได้รับใบรับรองการทำงาน (work permit) จากนายจ้างใน

ออสเตรเลีย การเข้าร่วมโครงการนี้จึงช่วยนำทางให้ทั้งสองคนได้กลับไปหาคนรัก และช่วยกันวางแผน ขยับขยายไปสู่การอยู่อาศัยในระยะยาว โดยการไปขอคำปรึกษาจากบริษัทให้คำปรึกษาเรื่องวีซ่า เพื่อเปลี่ยนจากวีซ่าท่องเที่ยวและทำงานไปเป็นวีซ่าผู้ติดตาม (partner visa) ด้วยการเก็บหลักฐาน ความสัมพันธ์อันดีกันแล้วยื่นเรื่องขอวีซ่าระหว่างการเข้าร่วมโครงการฯ และหากทำตามกระบวนการย้ายถิ่นของออสเตรเลียไปเรื่อยๆ ก็จะสามารถทำให้ได้เป็นผู้อยู่อาศัยถาวรและพลเมืองออสเตรเลียในที่สุด

นอกจากคนรักแล้วสังคมคนไทย ร้านอาหารไทยที่พวกเขาเคยทำงานอยู่ก็มีส่วนสนับสนุนให้ พวกเขาเหล่านั้นกลับมาทำงานใช้ชีวิตในออสเตรเลีย โดยมีบทบาทเป็นเครือข่ายช่วยหางานและเป็นสังคมเพื่อนคนไทยที่รู้จักกันดี ส่วนใหญ่มักเป็นความสัมพันธ์ที่มีกับร้านอาหารไทยที่พวกเขาผูกพันสนิทสนมคุ้นเคยตั้งแต่ เจ้าของร้าน ผู้จัดการ และพนักงานในร้าน สายสัมพันธ์นี้ใช้ระยะเวลาในการก่อตัวจนกลายมาเป็น ความผูกพันแนบแน่น คอยเอื้อประโยชน์ให้แก่กัน และช่วยเสริมกำลังใจในการใช้ชีวิตในต่างแดน

แม้ว่านายจ้างร้านอาหารไทยจะให้ค่าจ้างน้อยกว่ารายได้ขั้นต่ำตามกฎหมาย แต่นายจ้างก็ให้ชั่วโมงการทำงานที่มากกว่าร้านอาหารฝรั่ง และการแบ่งจ่ายเงินสดเป็นบางส่วนช่วยให้ทั้งร้านและ พนักงานท่องเที่ยวแรงงานไทยเสียภาษีน้อยลงได้ จึงสามารถเก็บสะสมเงินได้มากขึ้น และร้านยังจ่ายเงินสมทบ เป็นเงินกองทุนบำนาญ (superannuant) ที่ถูกจ้างสะสมจากการทำงานสำรองไว้ใช้ยามเกษียณ ความสัมพันธ์ต่างตอบแทนของร้านอาหารไทยกับออสและเมย์ทำให้พวกเขาไม่ต้องย้ายที่ทำงานทุก 6 เดือน เพราะร้านอาหารไทยที่พวกเขาทำงานอยู่มีร้านสาขากระจายอยู่หลายร้าน โดยจดทะเบียนเป็นคนละชื่อ แยกบริษัทกัน ทำให้เจ้าของร้านสามารถทำเรื่องเพียงแค่อายย้ายชื่อพวกเขาไปอีกสาขาหนึ่ง ซึ่งเจ้าตัวยังคง ทำงานอยู่ร้านเดิม และ ออส ยังได้เลื่อนตำแหน่ง เป็นหัวหน้าผู้ควบคุมดูแลพนักงานเสิร์ฟ ซึ่งได้ค่าจ้าง เพิ่มขึ้น

เครือข่ายเพื่อนใหม่ ออนไลน์สู่ออฟไลน์

กลุ่มสังคมออนไลน์ในแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารกันเอง ในหมู่นักท่องเที่ยวเดินทางไทย จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางหลายคนเลือกที่จะทำความรู้จัก กับเพื่อนผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในรุ่นเดียวกันในวันรายงานตัวรับใบรับรองจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล มีการแลกเปลี่ยนไอดีไลน์กับเพื่อนที่เพิ่งรู้จักกัน เพื่อเอาไว้ใช้ทำความรู้จัก พูดคุยปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน บางกรณีเลือกที่จะเดินทางไปด้วยกัน หรือ หากไม่ได้เดินทางไปด้วยกันในระหว่างการเดินทางก็มักจะติดต่อช่วยเหลือกันเสมอไม่ว่าจะเป็นเรื่องการหา งาน การหาที่อยู่ และการใช้ชีวิตในออสเตรเลีย ต่อมาเป็นระดับกลุ่ม มีการสร้างชุมชนออนไลน์ในกลุ่มคน รุ่นเดียวกันและภายหลังมีการสร้างกลุ่มชุมชนออนไลน์แยกตามเมืองที่นักท่องเที่ยวเดินทางไทยไปอยู่ เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลปรึกษาหารือ และชักชวนกันไปทำงานตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะหากต้องการไป ทำงานในพื้นที่ห่างไกลเพื่อเก็บวีซ่าที่สอง

ตัวอย่าง แพรว อายุ 30 ปี ในช่วงแรกที่อยู่ออสเตรเลีย เธอตั้งใจจะต่อวีซ่าปีที่สองจึงต้องการเก็บวันทำงานตามกฎหมายที่รัฐกำหนด เธอได้นำเรื่องนี้ไปปรึกษากับเพื่อนในกลุ่ม Line พูดคุยถึงเรื่องการทำงานเก็บวีซ่าปีสอง เมื่อได้ข้อมูลจึงติดต่อกับเพื่อนที่ทำความรู้จักกันในวันปฐมนิเทศเพื่อชักชวนให้เดินทางไปทำงานด้วยกัน แต่ปรากฏว่าเพื่อนต้องการเดินทางไปก่อน เธอจึงถามชักชวนเพื่อนคนอื่นในกลุ่มใหญ่ พบว่ามีอยู่คนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน จึงได้ชักชวนกันไปทำงานและได้เดินทางไปด้วยกัน เธอเห็นว่าเครือข่ายเพื่อนรุ่นเดียวกันช่วยเธอให้ได้งานทำ และที่สำคัญคือ ทำให้เธอได้เพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขเดินทางไปด้วยกัน เธอจึงเน้นย้ำเสมอว่าการอยู่เมืองนอกเป็นเรื่องของการช่วยเหลือกันผ่านเครือข่ายคนรู้จัก เธอกล่าวว่า

“การอยู่เมืองนอกเป็นเรื่องของ connection มากๆ การหาข้อมูลในเน็ตช่วยได้น้อยมาก ถ้าคุณไม่ได้ไปเจอจริงๆ งานในเน็ตเป็นงานของพวกมีสกิล (professional skill) มันมีคนเยอะมากที่มาแล้วได้ก่อน ถ้ามีคนรู้จักในนั้น (ฟาร์ม) มันได้มากกว่า”

เครือข่ายเพื่อนใหม่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่แพรวในการหางานทำ โดยไม่จำเป็นต้องเสียเวลาสมัครงานออนไลน์ และยังช่วยคัดกรองนายจ้างที่ดีให้ค่าแรงตามกฎหมาย และไม่เอาเปรียบลูกจ้าง แต่เครือข่ายช่วยหางานนี้มักจะเก็บเป็นความลับในกลุ่มเชื้อชาติเดียวกันสื่อสารบอกต่อกันด้วยภาษาของตัวเอง ผ่านเพจในโลกออนไลน์ มีทั้งเพจคนจีน ได้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น คอยแบ่งปันงานและประสบการณ์ของตัวเองบอกเล่าให้คนชาติเดียวกัน เช่น เมื่อเจองานในโรงงานที่ดีก็จะนำมาลงเพจชักชวนเพื่อนไปทำ การบอกต่อเช่นนี้จึงจำกัดอยู่แต่ในกลุ่มเชื้อชาติเดียวกันและเป็นการกีดกันนักท่องเที่ยวแรงงานที่มาจากชาติอื่น แพรวกล่าวว่า เหมือนเป็นการใช้เส้นสายในการทำงาน เพราะถ้าคนชาติอื่นไปถามก็จะไม่ยอมบอก แต่ละโรงงานจึงมีแรงงานที่เป็นเชื้อชาติเดียวกันเองทำงาน เช่น บางโรงงานหัวหน้างานและเจ้าของเป็นคนเกาหลีมักจ้างงานคนเกาหลีด้วยกันเอง บางโรงงานหัวหน้างานชอบคนไทยก็มักจ้างคนไทยเป็นต้น

ในกรณีของบุม อายุ 25 ปี เธอได้เพื่อนจากวันรายงานตัวร่วมเดินทางด้วยกันไปยังเมลเบิร์นช่วยกันหาที่อยู่และหางานทำ เธอได้งานทำในร้านนวดซึ่งนายจ้างเป็นคนไทย เป็นการขยายเครือข่ายคนรู้จักในหมู่คนไทยด้วยกันเอง การทำงานร้านนวดส่วนใหญ่นิยมจ่ายเป็นเงินสด ทำให้บุมไม่อยู่ในระบบการจ้างงาน เธอจึงไม่ต้องจ่ายภาษีและย้ายที่ทำงานตามกฎหมายที่กำหนดไว้ ต่อมาเธอต้องการต่อวีซ่าเป็นปีที่สองจึงต้องไปทำงานในฟาร์มเกษตรกรรม เธอและเพื่อนจึงเดินทางตามนายหน้าที่พี่เจ้าของร้านนวดแนะนำให้รู้จัก เพื่อไปทำงานในย่านชนบทของรัฐควีนแลนด์ แต่โชคร้ายพบเจอกับประสบการณ์ที่ไม่ดีนัก เธอโดนนายหน้าหักเปอร์เซ็นต์ค่าแรงและพามาทำงานกับนายจ้างที่มักให้ทำงานเกินเวลาแต่ไม่ให้จ่ายค่าแรงเพิ่มตามกฎหมาย ทั้งยังให้ค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ในฟาร์มที่เธอทำงานมีแรงงานผิดกฎหมายและนายจ้างก็มักจะหลบหนีจากเจ้าหน้าที่รัฐได้เสมอ เธอไม่กล้าไปฟ้องร้องเอาผิด

นายจ้างและต้องทนทำงานในฟาร์มต่อไปให้ครบวันที่กำหนด แต่ยงดีที่เธอมีเพื่อนร่วมเดินทางที่เข้าใจซึ่งกันและกัน คอยดูแลให้กำลังใจจนผ่านพ้นความยากลำบากมาได้

สรุปและอภิปรายผล

วิธีการศึกษาการย้ายถิ่นแบบดั้งเดิม มักยึดติดกับพื้นที่และมองการเคลื่อนย้ายเป็นเส้นตรงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยละเลยเรื่องราวระหว่างทางที่มีคุณค่าจากประสบการณ์ชีวิตของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งมีมิติของศักยภาพและความหมายทางสังคมด้วย เช่น การศึกษาปัจจัยหลักและปัจจัยตั้งในการตัดสินใจย้ายถิ่น การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้ากับสังคมประเทศปลายทาง เป็นต้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงใช้มุมมอง “การเคลื่อนย้ายศึกษา” เพื่อให้เห็นความซับซ้อนของการเคลื่อนย้าย ซึ่งเชื่อมโยงกับมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือการเมืองของการเคลื่อนย้าย ดังนี้

1. การจัดจำแนกคนด้วยประเภทของวิชา เป็นแนวคิดการบริหารจัดการประชากรของรัฐสมัยใหม่ผ่านนโยบายการย้ายถิ่น ซึ่งจะช่วยแยกคนที่ไม่ใช่พลเมืองออกจากคนที่เป็นพลเมือง ด้วยการกำหนดขอบเขตด้านเวลาและพื้นที่เอาไว้กำกับควบคุมคนตามเป้าหมายที่รัฐบาลวางไว้ กฎเกณฑ์ของวิชาที่ระบุให้นักท่องเที่ยวแรงงานไทยอยู่อาศัยในออสเตรเลียได้เป็นเวลา 1 ปี และทำงานกับนายจ้างได้ทีละ 6 เดือน จึงส่งผลให้พวกเขามีสถานะเป็นผู้อยู่อาศัยชั่วคราวที่ถูกจำกัดให้ทำงานไร้ทักษะและได้ค่าจ้างต่ำ เพื่อที่รัฐบาลออสเตรเลียจะสามารถควบคุมประชากรที่ไม่ใช่พลเมือง ในการทำประโยชน์ทางเศรษฐกิจและแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรในประเทศได้ ฉะนั้น การเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยวแรงงานไทยจึงไม่เคยเป็นไปอย่างอิสระเสรี ตามความเชื่อของแนวคิดโลกาภิวัตน์ หากแต่ถูกกำกับควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ของวิชาตลอดการเดินทาง

2. ศักยภาพในการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยวแรงงานไทยมิใช่เรื่องของปัจเจกบุคคล แต่ต้องพึ่งพาอำนาจทางสังคมด้วย ในกรณีนี้จะเห็นว่านักท่องเที่ยวแรงงานไทยใช้ทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางวัฒนธรรม (วุฒิปริญญาตรีและทักษะภาษาอังกฤษ) ในการเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวและทำงานในออสเตรเลีย ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายไปใช้ชีวิตในออสเตรเลียได้ก็จริง แต่ทุนเหล่านี้ล้วนได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และในส่วนของ การใช้ชีวิตในออสเตรเลีย นักท่องเที่ยวแรงงานไทย ไม่อาจใช้ทุนที่ตนเองมีอยู่ได้ ด้วยกฎเกณฑ์วิชาที่ทำให้ทำงานไม่ตรงกับวุฒิการศึกษา (mismatch) หรือศักยภาพที่ตนเองมี การเลือกใช้ทุนทางสังคม ด้วยการพึ่งพาเครือข่ายคนไทยที่ตนเองมีอยู่แล้วและได้สร้างขึ้นมาใหม่ จึงช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต หลบหลีกกฎเกณฑ์วิชา และใช้เป็นเครื่องมือในการเลื่อนขั้นทางสังคมให้สูงขึ้น เป็นการเริ่มสะสมทุนในสังคมใหม่ ได้แก่ การขอวีซ่าคู่ครอง การต่อวีซ่าปี 2-3 เพื่อหาทางขอสปอนเซอร์ทำงาน การขอวีซ่านักเรียน เพื่อเรียนในสายงานที่ตลาดแรงงานออสเตรเลียต้องการ

ล้วนแล้วแต่เป็นหนทางในการเป็นผู้อยู่อาศัยถาวร และพลเมืองออสเตรเลีย เพื่อเรียกร้องให้รัฐมอบสิทธิ และสวัสดิการทัดเทียมกับชาวออสเตรเลีย หรือ เป็นการใช้อำนาจทางสังคมช่วยในการต่อสู้กับอำนาจรัฐ

3. การเดินทางของนักท่องเที่ยวเดินทางไทยมิได้ถูกกำหนดไว้ตายตัว เป็นเส้นตรงจากจุดหนึ่งไป อีกจุดหนึ่ง (linear trajectory) หรือเป็นการเคลื่อนย้ายในเชิงกายภาพเท่านั้น แต่เป็นการเคลื่อนย้ายทาง สังคมด้วย การเดินทางครั้งนี้ จึงไม่ใช่การเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เยาวชนจาก ครอบครัวชนชั้นกลางไทยเดินทางไปท่องเที่ยวในออสเตรเลียเป็นเวลาหนึ่งปีแล้วเดินทางกลับ มิใช่การไป แสวงหาชีวิตที่ดีกว่าในประเทศพัฒนา โดยละเลยเรื่องราวระหว่างทางที่เจอปัญหาหรือความยากลำบาก แต่สะท้อนการเดินทางที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและไม่แน่นอน ส่งผลต่อตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม ของนักท่องเที่ยวแรงงานไทย ที่แม้ย้ายไปอยู่ในประเทศที่เจริญกว่า แต่ถูกลดสถานะทางสังคมให้ต่ำลงกว่า เมื่อตอนอยู่ประเทศไทย เป็นแรงงานย้ายถิ่นชั่วคราวทำงานต่ำกว่าวุฒิการศึกษา แต่นักท่องเที่ยวแรงงาน ไทยใช้ยุทธวิธีในการพึ่งพาเครือข่ายทางสังคมจนนำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคมให้สูงขึ้นได้ เมื่อมองอีกด้าน หนึ่งจะเห็นว่า การที่นักท่องเที่ยวแรงงานไทยยอมลดสถานะตัวเองในประเทศปลายทางที่เจริญกว่า เพราะ เห็นว่าประเทศต้นทางไม่อาจหนีบยีนชีวิตที่มีคุณภาพและโอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคมในอนาคตให้กับ คนชั้นกลางอย่างพวกเขาได้ จึงใช้ทุนที่พอมืออยู่ในการไปแสวงหาโอกาสในประเทศอื่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย เชิงนโยบายและการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานชิ้นนี้สามารถนำไปต่อยอดศึกษากระบวนการจัดการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยวแรงงาน ไทย ในช่วงหลังจบโครงการฯ กลับไทย หรือหลังจากเปลี่ยนวีซ่าไปเป็นวีซ่าประเภทอื่นได้

2. รัฐบาลไทย สามารถนำข้อมูลการวิจัยนี้ไปพัฒนาระบบข้อมูล และระบบการให้ความ ช่วยเหลือ อำนาจความสะดวกในการใช้ชีวิตและหางานทำในออสเตรเลียให้แก่นักท่องเที่ยวแรงงานไทยได้ ทั้งนี้ควรจัดทำระบบประเมินโครงการฯ ภายหลังจากจบโครงการฯ แล้วบันทึกเป็นสถิติไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยในการวางแผนเชิงนโยบายในการเจรจาข้อตกลงที่เป็นประโยชน์กับรัฐบาลออสเตรเลียต่อไป เช่น กាขอเพิ่มวีซ่าท่องเที่ยวและทำงานให้เพียงพอกับจำนวนเยาวชนไทยที่ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ เป็นต้น

3. รัฐบาลออสเตรเลีย ควรออกแบบวีซ่าให้ตรงกับความต้องการของตนเองในเรื่องการ ขาดแคลนแรงงานทักษะต่ำในพื้นที่ส่วนภูมิภาค และปรับปรุงวีซ่าท่องเที่ยวและทำงานใหม่ เพื่อจัดการกับ ปัญหาการกดขี่ขูดรีดแรงงานผ่านระบบวีซ่าชั่วคราวเช่นนี้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ธนพฤษช์ ชามะรัตน์. (2560). หมุดยัดเด็กไกลบ้าน: บทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีพของ แรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลีย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา เขตหาดใหญ่*, 9(2), 260-282.

รศริน คุณชม

ประเสริฐ แรงกล้า. (2561). “บทนำ: ชีวิตทางสังคมในการเคลื่อนย้าย” ใน ประเสริฐ แรงกล้า (บ.ก.), *ชีวิตทางสังคมในการเคลื่อนย้าย*. (หน้า 17-43). ปทุมธานี: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2556). มโนทัศน์ชนชั้นและทุน ของ ปีแอร์ บูร์ดิเอด. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(1), 29-44.

วลัญชี วัฒนาเจริญศิลป์ และสุวดี ตาลาวนิช. (2561). Tourism trends: ประสบการณ์ ‘ทำงานไป เที่ยวไป’ และกระแสมโนทัศน์ของคนรุ่นใหม่. *จุลสารวิชาการการท่องเที่ยว*, 4(2), 16-21.

สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2552). *การสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ โฮลิดей วีซ่า ไทย-ออสเตรเลีย*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา วาทยวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์

นุช. (2020, 17 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

แพรว. (2019, 10 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

เมย์. (2019, 5 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

อ้อ. (2019, 20 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

ออนไลน์

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2563). *กำหนดการโครงการ Work and Holiday Visa ไทย - ออสเตรเลีย* 2563. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก http://dcy.go.th/webnew/main/news_view.php?id=3956&type=12

Australian tourism export council. (2016). *Working Holiday Maker Visa Review*. Retrieved January 15, 2021, from <https://www.agriculture.gov.au/sites/default/files/sitecollectiondocuments/ag-food/working-holiday/submissions/australian-tourism-export-council-limited.pdf>

Department of Home Affairs, Australian Government. (2021). *Working Holiday visa (subclass 417)*. Retrieved January 29, 2021, from <https://immi.homeaffairs.gov.au/visas/getting-a-visa/visa-listing/work-holiday-417/first-working-holiday-417#Eligibility>

- Department of Home Affairs, Australian Government. (2021) *Working Holiday visa (subclass 462)*. Retrieved January 29, 2021, from <https://immi.homeaffairs.gov.au/visas/getting-a-visa/visa-listing/work-holiday-462/first-work-holiday-462#Eligibility>
- Department of Home Affairs, Australian Government. (2021) *Working Holiday maker (WHM) Program - Specified work and conditions*. Retrieved January 29, 2021, <https://immi.homeaffairs.gov.au/what-we-do/whm-program/specified-work-conditions/specified-work-462>
- Fair Work Ombudsman. (2021). *Our role and purpose*. Retrieved May 5, 2021, from <https://www.fairwork.gov.au/about-us/our-role-and-purpose>
- Powell, C. (2019). *เรียนรู้โลกกว้างกับ Work and Holiday Australia*. วันที่ค้นข้อมูล 15 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.sbs.com.au/language/thai/audio/transformative-journey-with-work-and-holiday-visa-australia>
- Prime Minister Of Australia. (2019). *Morrison Government increases regional migration target*. Retrieved January 2, 2021, from <https://www.pm.gov.au/media/morrison-government-increases-regional-migration-target>
- Stayner, T. (2021). *รัฐบาลเสนอกฎหมายใหม่มุ่งปราบปรามการเอาเปรียบลูกจ้างผู้ย้ายถิ่น*. วันที่ค้นข้อมูล 28 กรกฎาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <https://www.sbs.com.au/language/thai/proposed-new-laws-to-crack-down-on-exploitation-of-migrant-workers>
- The Hon David Coleman MP. (2019). *Joint media release with the Hon Simon Birmingham – Work and Holiday visa program expanded for Thailand*. Retrieved January 2, 2021, from <https://minister.homeaffairs.gov.au/davidcoleman/Pages/work-holiday-visa-program-thailand.aspx>
- thaiwahclub.com, (2561). *สถิติ WAH/WHs 2017*. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://web.facebook.com/Thaiwahclub/posts/10156877585084311/>
- UNSW Human Rights clinic. (2015). *Temporary Migrant Workers in Australia*. Retrieved January 10, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/283992312_Temporary_Migrant_Workers_in_Australia_UNSW_Human_Rights_Clinic_Issues_Paper_October_2015

Australian tourism export council. (2016). *Working Holiday Maker Visa Review*. Retrieved January 10, 2021, from <https://www.agriculture.gov.au/sites/default/files/sitecollectiondocuments/ag-food/working-holiday/submissions/australian-tourism-export-council-limited.pdf>

ภาษาอังกฤษ

Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In: Richardson, J., *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood.

Cohen, E. (1973). Nomads from Affluence: Notes on the Phenomenon of Drifter Tourism. *International Journal of Comparative Sociology*, 14(1-2), 89-103.

Kato, E. (2013). Self-searching migrants: youth and adulthood, work and holiday in the lives of Japanese temporary residents in Canada and Australia. *Asian Anthropology*, 12(1), 20-34.

Kawashima, K. (2010). Japanese Working Holiday Makers in Australia and their Relationship to the Japanese Labour Market: Before and After. *Asian Studies Review*, 34(3), 267-286.

Hugo, Graeme. (2006). Temporary Migration and the Labour Market in Australia. *Australian Geographer*, 37(2), 211-231.

Kaufmann, V., Bergman M. M., & Joye, D. (2004). Motility: Mobility as Capital. *International journal of urban and regional research*, 28(4), 745-756.

Loker-Murphy, L. (1996). Backpackers in Australia. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 5(4), 23-45.

Reilly, A. (2015). Low-cost labour or cultural exchange? Reforming the Working Holiday visa programme. *The Economic and Labour Relations Review* 2015, 26(3), 474-489.

Reilly, A., Howe, J., Broek, D., & Wright, C. (2018). Working holiday makers in Australian horticulture: labour market effect, exploitation and avenues for reform. *Griffith Law Review*, 27(1), 99-130.

Riley, P. J. (1988). Road Culture of International Long-Term Budget Travelers. *Annals of Tourism Research*, 15, 313-328.

Robertson, S. (2014). Time and Temporary Migration: The Case of Temporary Graduate Workers and Working Holiday Makers in Australia. *Journal of Ethnic and Migration Studies*,

40(12), 1915-1933.

Schiller, N. G., & Salazar, N. B. (2013). Regime of mobility Across the Globe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(2), 183-200.

Sheller, M., & Urry, J. (2006). The new mobilities paradigm. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 38(2), 207–226.

Steen, A. B., & Peel, V. M. (2015). Economic and social consequences of changing taxation arrangements to working holiday makers. *Journal of Australian Taxation*, 17(1), 225-249.

Swartz, D. (1997). *Culture and power: the sociology of Pierre Bourdieu*. Chicago: The university of Chicago.

Tan, Y., & Lester, L. H. (2012). Labour Market and Economic Impacts of International Working Holiday Temporary Migrants to Australia. *Population, Space and Place*, 18(3), 359-383.

Uriely, N. (2001). 'Travelling Workers' and 'Working Tourists': Variations across the Interaction between Work and Tourism. *International Journal of Tourism Research*, 3(1), 1-8.

Yoon, K. (2014). Transnational youth mobility in the neoliberal economy of experience. *Journal of Youth Studies*, 17(8), 1014-1028.